

De oesterputten te Oostende in de 19de eeuw

NORBERT HOSTYN IS niet alleen de Oostendse konservator die in dit blad regelmatig de rubriek 'een schilder (of kunstenaar) aan zee'. Hij is ook de man die met ongewone aandacht de geschiedenis van de Oostendse oesterputten ging napluizen en daar in HVB verslag over uitbrengt. Over de 18de eeuwse oesterputten plaats-ten we bijdragen in HVB 3, 4 en 5 van de jaargang 1988. De 19de eeuwse oesterputten kwamen reeds aan bod in HVB 10/1988, 3, 6 en 8/1989. Vandaag gaat de inventarisatie verder.

Nieuwe gegevens

De tentoonstelling 'Oostende vrijhaven' in 1989 ingericht door de Oostendse heemkring 'De Plate' leerde ons wat nieuws over de Oostendse oesterteelt van het Ancien Régime.

Er werd een plan tentoongesteld uit het Algemeen Rijksarchief, met daarop een plan van een kreeft- en oesterbank te Oostende. We hernemen hier de bevindingen die Richard Verbanck, Brodens heemkundige en publicist daarover neerschreef in het tijdschrift 'De Plate' (90/47-48):

"Naar verluidt zou bij het plan een gebruikelijk dossier horen, maar dat kregen we tot hiertoe niet onder ogen. Ik heb ondertussen reden om te vermoeden dat het hier om een plan gaat met een TEBOUWEN oesterpark. Het is zeker dat er een oesterpark is gekomen, maar er kunnen twijfels rijzen over het uiteindelijke uitzicht. Laten we eerst de ligging bekijken. Het

zou aangelegd worden op het punt van de landtong waar de Gauwelosekreek in de havengeul uitmondt. Daar lagen voordien de zeewaartse buitenwallen (glacis) van het fort Sint-Philippe. De inrichting zou bestaan uit twee duidelijk afgescheiden delen: een gedeelte strekt zich uit langs de fascinagedijk "Kraayenes". Daarin zijn twee lange behuizingen voorzien, een kreeftenput en percelen voor oesters. Het andere gedeelte is een waterreservoir. Beide delen betrekken hun water afzonderlijk via een sluis uit de Gauwelosekreek.

Is er op deze plaats een oesterput gekomen? Daar durf ik positief op antwoorden. Een weinig uitleg is zeker niet overbodig. In 1804 gaf Napoleon toelating tot het aanleggen van een spuikom met spuisluis ("Franse sluis" ter hoogte van de Oesterbankstraat). Deze spuikom zou zich uitstrekken tot aan het fort Sint-Philippe en, afwijkend, de monding van de Gauwe-

losekreek in beslag nemen. Het geheel kwam slechts klaar in 1811. Tegenaan het fort kreeg de kom een uitsparing: een oesterpark werd niet opgeofferd en bleef gelukkig voortbestaan. Wel zien we op Franse plannen uit die tijd dat de waterreservoirs niet netjes vierkant zijn maar wel het uitzicht hebben van een ronde vijver.

Wellicht was het oorspronkelijke plan wat te optimistisch en had men niet ten volle rekening gehouden met de bodemgesteldheid. Alhoewel er aan deze zijde van het fort reeds behuizing was moet men veronderstellen dat de landtong maar een slijkerig geval was dat normaal bouwen niet toeliet. Aan de hand van alle later plannen krijgt men de zekerheid dat ze het dan maar over een andere boeg hebben gegooid. Al deze plannen (o.a. POPP), vanaf de Franse tijd tot het ontwerpen voor het graven van de nieuwe handelsdokken vertonen een zekere continuïteit.

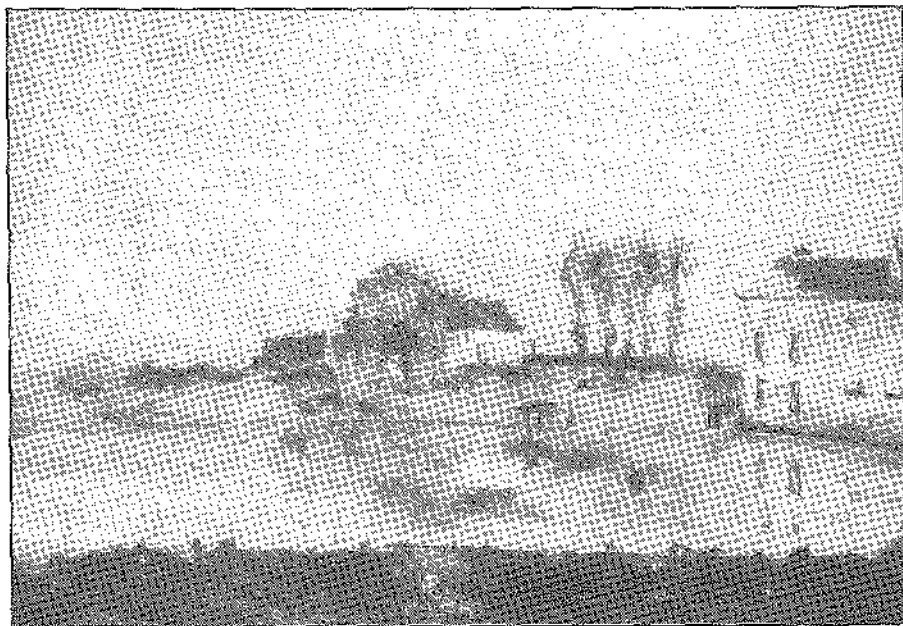
Oude plannen moet men kritisch bekijken omdat ze soms geen oog hebben voor details. Wat onze oesterput betreft vind ik dat deze van Lt-Ing. Duilleul (plan van de versterkingen en omgeving van Oostende - volgens Verbouwe ± 1820) zeer geloofwaardig. De ronde reservoir is er, maar ook de oester- en kreeftenbakken. Ook twee bijgebouwen zijn minutieus getekend."

Na 1830

In de jaren onmiddellijk na 1830 kwamen er te Oostende al gauw enkele oesterparken bij; nl. De Brock en Valcke & De Knuyt. Volgens "l'Indépendance Belge" van 4 augustus 1844 bestonden er sedert 1835 ook vlottende oesterparken in de Oostendse voorhaven.

De eigenaar van de drie bestaande parken sloten in die tijd een kontrakt om onderlinge concurrentie te vermijden en tevens een monopolie te vestigen. Door het aanleggen van nieuwe parken in latere jaren, werd de vrije concurrentie vlug hersteld. In de veertiger jaren kwamen de oesterparken van Musin erbij en in 1852 werden nog eens twee oesterparken aangelegd: deze van Van Imschoot-De Brock en deze van Van Loo-Bernier. Daarmee telde het Oostende van 1853 niet minder dan 6 oesterparken, waarvan de totale omzet voortdurend de hoogte inging.

In de "Moniteur Belge" verschenen op 24 december 1857 de voorwaarden aan de welke onze oesterkwekers moesten voldoen om van minimum-invoerrecht op de kweek-oesters en kreeft te genieten: het waterreservoir der oesterputten moest minstens 2 x kubiek tellen van het eigenlijke oesterpark. De oesterputten moesten van sluisen voorzien worden. De aanvoer van oesters over zee mocht in tonnen

Gezicht op de 'Tivoli'. Een jeugdwerkje van James Ensor (1876). Privéverzameling.

gebeuren, de kreeft echter uitsluitend in waterbakken. Daarbij moesten de transportscheepjes minstens voor de helft van de lading oesters of kreeft vervoeren.

In augustus 1858 kwam het tot een coalitie tussen zes Oostendse oesterparken, dit om de gezamenlijke belangen te verdedigen en concurrentie tegen te gaan. De coalitie werd gesloten voor de duur van tien jaar. De zes waren: Vanderheyde, De Brock, Valcke, Van Imschoot-Debrock, Musin en Royon-Bettger & Cie. In 1860-61 waren er ernstige moeilijkheden tussen de zes kwekers en de firma Bettger, waarbij het tot een proces kwam.

Daarbij waren de Oostendse oesterputten van meetaf aan een interessante attractie voor de toeristen, die ook eens iets anders dan strand, casino en kursaal wensten te zien. Verschillende auteurs vermelden de oesterparken in hun 'reisgidsen', dat is o.a. het geval met J.B. Lauwers in zijn "Album" en met F.G. Kohl in zijn "Reisen in den Nederlanden".

Oesterparken De Brock

Deze oesterparken waren de voortzetting van het in de eerste paragrafen van dit artikel vermelde, slecht gekende oesterpark dat nog van vóór de Franse revolutie stamde.

Ze bevonden zich in de zuidoosthoek van het grote "Bassin de Chasse", ten noord-

oosten palend aan de Steenweg naar Brugge, die daar een soort verhoogde dijk tussen de twee bassins was.

De putten werden naderhand (zeker in de zestiger jaren) uitgebaat door Ch. Breydel-Debrock, nadien door Desmet-Lambrecht. Ook Debrock betrokken hun oesters uit Engeland: Burnham en Colchester. Omstreeks 1855 zorgden de sloepen "Fairy" en "Amity" voor de aanvoer van jonge oesters, gemiddeld 20 ton per overtocht. Ca. 1867 zorgde de "Temper" voor hun bevoorrading vanuit Burnham.

De Brock dreven ook handel in kreeft: in november 1855 b.v., importeerde de "Flèche" 41 ton kreeft uit Sarsund voor hen. In "Zoeklicht op Bredene" schreef Eeckhout als volgt over deze oesterparken:

"Naar de buitenhelling van de vestingsgracht van het Fort St. Philippe, de westeroever der achterhaven dus, was het Varretje. Het was het afwateringskanaal van het vroegere Camerlynckxambacht en voerde de wateren van de grote Zandvoordepolder af. De westelijke dijk van het 'varretje' was bebouwd. Achter de huizen lag het springsas met de 'écluse militaire'. In het water was een oesterpark aangelegd. Op het water werd 's zomers ook druk gespelevaard door wandelaars die gebakken paling kwamen eten in de Tivoli".

Oesterparken Valcke-De Knuyt

Aimé De Knuyt & Jean Valcke-De Knuyt kregen een konsessie om hun oesterparken met gebouwen aan te leggen op staatsdomein. Die konsessie-akte werd op 12 mei 1834 geregistreerd. De aanleg geschiedde nog anno 1834 en het jaar erop werden de parken in gebruik genomen.

Ze waren gelegen ten oosten van de havengeul, palend aan de vestingen die "het Kroonwerk" genoemd werden.

Het emplacement bestond uit een terrein in de vorm van een onregelmatige vierhoek, waarop de parken en twee dienstgebouwtjes. De terreinen vormden de grens Bredene-Oostende.

Valcke-De Knuyt betrokken hun oesters uit Burnham. In de jaren 1850-1855 onderhield de sloep "Amity" de bevoorrading. In de jaren 1870-1880 was het de "Gipsy" die vanuit Burnham voer, en de sloepen "Sca Solter" en "Three Brothers" vanuit Whitstable. Er waren ook kweekparken: de kottier "La Perle" voerde kreeft aan, zowel vanuit Concarneau en Argenton (Bretagne) als vanuit Ny-Hellesund (1865, 1870 om.). De schoener "Ondine" bevoorradde ze vanuit Portocr (1871) en Lingoer (1876).

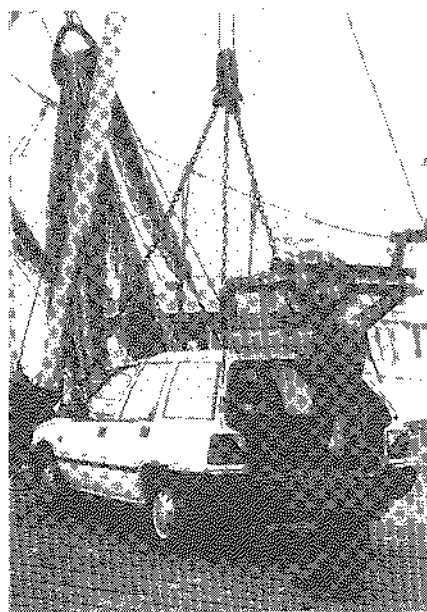
(Vervolgt)

Norbert Hostyn

VAN DEALER TOT SERVICE-SPECIALIST

De Padmos service-monteurs zijn de mensen voor het onderhoud en de service van uw Mitsubishi dieselmotoren. De speciaal opgeleide monteurs opereren dagelijks in 15 service-auto's van Duinkerken tot aan Hvidesande, in Denemarken. Zij beschikken over elektronische brandstof-meetsystemen om een optimaal rendement van de dieselmotoren te garanderen. Verder wordt ook gebruik gemaakt van: mobiele brandstofverbruiksmeter en een elektronische inspuitsysteemtester.

Machiniefabriek Padmos Stellendam heeft daarnaast een uitgebreid leveringsprogramma: Mitsubishi hoofd- en hulpmotoren, generator- en havensets, aggregaten. De magazijn-service voorziet in voor maar liefst 120.000 Mitsubishi-onderdelen, nieuw of gereviseerd, die uit voorraad leverbaar zijn, voor de motortypes: DQ/

* een service-dienst op maat gesneden

SE/DS/DB/DE/D-14, D-16, D-20/
SB/SA/SN.

Uniek is tenslotte het rijsysteem; onderdelen of gehele Mitsubishi-dieselmotoren vervangen wij door volledig gereviseerde exemplaren; een systeem dat tijd en geld bespaart.

pasklare service
in een handomdraai.

PADMOS
MACHINEFABRIEK EN DOKMIJ

Stellendam: Postbus 23, 3250 AA
Deltahaven 18. Tel.: 01879-1768/1792
Fax: 01879-1623. Dok tel.: 01879-1933
Bruinisse: Postbus 1, 4310 AA
Havenkade 12. Tel.: 01113-1551/1488
Fax: 01113-1317.

